

सिद्धान्तकौमुदी - 1

(अजन्तपुंलिङ्गप्रकरणात् हलन्तनपुंसकलिङ्गो भागः)

Programme(s) in which it is offered: BA Sanskrit

Course Category: Elective	Schedule of Offering: Odd
Course Credit Structure: 6	Course Code: SKT3123
Total Number of Hours: 6	Contact Hours Per Week:
Lecture: 6	Tutorial: 0
Practical: 0	Medium of Instruction: Sanskrit
Date of Revision:	Skill Focus: Employability
Short Name of the Course: Vyakaranam1	Course Stream (Only for Minor Courses):
Grading Method: Regular	Repeatable: Credit
Course Level: Intermediate	

Course Description

This course is offered as an elective paper for BA Sanskrit students. In this course the students will learn the word formation procedure in detail.

Course Introduction

व्याकरणशास्त्रं सर्वशास्त्रोपकारकम् इति तत्त्वं सुदृढीकुर्वन्निम्नयविश्वविद्यापीठं स्नातकस्तरे व्याकरणशास्त्रबोधनमत्यावश्यकमिति कृत्वा प्रधानपत्रत्वेन तद्बोधयति । व्याकरणशास्त्रस्य प्रतिपाद्येषु अंशेषु शब्दसिद्धिप्रक्रिया प्रधानभूता वर्तते । एकस्य शब्दस्य सिद्धौ अष्टाध्याय्याः विभिन्नेभ्यः स्थानेभ्यः सूत्राणि आदाय तेषु तेषु प्रसङ्गेषु कार्याणि करणीयानि भवन्ति । सैषा दुर्गमा शब्दसिद्धिप्रक्रिया प्रक्रियाप्रधानैः सिद्धान्तकौमुद्यादिभिः ग्रन्थैः सरलीकृता ।

इमां पद्धतिम् आश्रित्य अमुष्मिन् पाठ्यक्रमे अजन्तपुंलिङ्गप्रकरणात् हलन्तनपुंसकलिङ्गो भागः पाठयिष्यते । अयं पाठ्यक्रमः प्राधान्येन वैयाकरणसिद्धान्तकौमुद्याधारेण प्रवर्तते।

Course Objective

अस्मिन् पाठ्यक्रमे बुबोधयिषिता अंशाः -

- शब्दानां निष्पादने समर्था भवेयुः
- अनुवृत्त्यादिज्ञानपूर्वकं सूत्रार्थावगमे तद्व्याख्याने च पाठवं प्राप्तुयुः
- प्रकृतग्रन्थभागं प्रतिपङ्क्तिं अधीत्य कस्यापि भागस्य व्याख्याने समर्थाः भवेयुः

Course Outcome

अनेन क्रमेण अधीत्य छात्राः -

1. सर्वेषाम् अजन्तानां हलन्तानां च प्रातिपदिकानां सुबन्तरूपाणि निष्पादयितुं शक्यन्ति ।
2. सूत्राणामर्थस्य, प्रक्रियायाः ग्रन्थस्थानां शास्त्रीयविचाराणां च मौखिकनिरूपणे समर्थाः भविष्यन्ति ।

PO-CO Mapping

PO-CO Mapping Matrix

CO/PO Mapping	PO1	PO2	PO3	PO4	PO5	PO6
CO1	✓	✓	✓			
CO2	✓	✓	✓			
CO3	✓	✓	✓			
CO4	✓	✓	✓			

Prerequisites

- सन्धिकारकाणां ज्ञानम् आवश्यकम्

Pedagogy

The teaching methods used in this course will be a combination of primarily text based lectures. In class discussions, student presentations based on some related work will supplement the learning process.

Suggested Readings:

- गिरिधरशर्मा, म०म० परमेश्वररावशर्मा (2012) – “वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (प्रथमो भागः)” मोतीलाल बनारसीदास, पृ.सं 173 - 478

Evaluation Pattern

Evaluation Matrix

Component Type	Weightage Percentage	Total Marks	Tentative Dates	Course Outcome Mapping	
Continuous Internal Assessment (CIA) Components*	Assignments	10	20	After the completion of each module	1,2,3,4
	Tests	10	30	After the completion of each module	1,2,3,4
	Mid semester Exam	10	50	As per University schedule	1,2,3
	CIA Marks	30	100		
	ESE	70	100	As per University schedule	1,2,3,4

Module Sessions

Module 1: अजन्तपुंलिङ्गप्रकरणम्

(22 hours)

- अकारान्ताणां शब्दानां प्रक्रिया
- सर्वनामशब्दानां प्रक्रिया

Reading:

- गिरिधरशर्मा, म०म० परमेश्वररावशर्मा (2012) – “वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (प्रथमो भागः)” मोतीलाल बनारसीदास, पृ.सं 173 - 478

Module 2: अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम् अजन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणं च

(18hours)

- आकारान्ताः, इकारान्ताः, ईकारान्ताः इत्यादयः अजन्ताः स्त्रीलिङ्गशब्दाः
- अजन्ताः नपुंसकलिङ्गाः शब्दाः

Reading:

- गिरिधरशर्मा, म०म० परमेश्वररावशर्मा (2012) – “वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (प्रथमो भागः)” मोतीलाल बनारसीदास, पृ.सं 173 - 478

Module 3: हलन्तपुंलिङ्गप्रकरणम्

(30 hours)

- हलन्तशब्दानां सुबन्तरूपसिद्धिः
- पदकार्याणि भकार्याणि च
- अङ्गकार्याणि
- युष्मदस्मदादेशाः

Reading:

- गिरिधरशर्मा, म०म० परमेश्वररावशर्मा (2012) – “वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (प्रथमो भागः)” मोतीलाल बनारसीदास, पृ.सं 173 - 478

Module 4: हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणं हलन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणं च

(20 hours)

- हलन्तस्त्रीलिङ्गानां रूपसिद्धिः
- हलन्तनपुंसकलिङ्गाः रूपसिद्धिः
- नुमागमः

Reading:

- गिरिधरशर्मा, म०म० परमेश्वररावशर्मा (2012) – “वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (प्रथमो भागः)” मोतीलाल बनारसीदास, पृ.सं 173 - 478